

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ФАҢЛАР
АКАДЕМИЯСИ МИНТАҚАВИЙ БЎЛИМИ
ХОРАЗМ МАЪМУН АКАДЕМИЯСИ**

**ХОРАЗМ МАЪМУН
АКАДЕМИЯСИ
АХБОРОТНОМАСИ**

Ахборотнома ОАК Раёсатининг 2016-йил 29-декабрдаги 223/4-сон қарори билан биология, қишлоқ хўжалиги, тарих, иқтисодиёт, филология ва архитектура фанлари бўйича докторлик диссертациялари асосий илмий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган

2023-3/4

**Вестник Хорезмской академии Маъмуна
Издается с 2006 года**

Хива-2023

Бош муҳаррир:

Абдуллаев Икрам Искандарович, б.ф.д., проф.

Бош муҳаррир ўринбосари:

Ҳасанов Шодлик Бекпўлатович, к.ф.н., к.и.х.

Таҳрир хайати:

*Абдуллаев Икрам Искандарович, б.ф.д., проф.
Абдуллаева Муборак Махмусовна, б.ф.д., проф.
Абдуҳалимов Баҳром Абдурахимович,
т.ф.д., проф.*

Агзамова Гулчехра Азизовна, т.ф.д., проф.

Аимбетов Нагмет Каллиевич, и.ф.д., акад.

Аметов Якуб Идрисович, д.б.н., проф.

Бабаджанов Хушнот, ф.ф.н., проф.

Бекчанов Даврон Жуманазарович, к.ф.д.

Буриев Хасан Чутбаевич, б.ф.д., проф.

Ганджаева Лола Атаназаровна, б.ф.д., к.и.х.

Давлетов Санжар Ражабович, тар.ф.д.

Дурдиева Гавҳар Салаевна, арх.ф.д.

Ибрагимов Бахтиёр Тўлаганович, к.ф.д., акад.

Жуманиёзов Зоҳид Отабоевич, ф.ф.н., доц.

Жуманов Мурат Арепбаевич, д.б.н., проф.

Кадирова Шахноза Абдухалиловна, к.ф.д., проф.

Каримов Улугбек Темирбаевич, DSc

Курбанова Саида Бекчановна, ф.ф.н., доц.

Кутлиев Учқун Отобоевич, ф-м.ф.д.

Ламерс Жон, қ/х.ф.д., проф.

Майкл С. Энжел, б.ф.д., проф.

Махмудов Рауфжон Баходирович, ф.ф.д., к.и.х.

Мирзаев Сирожиддин Зайниевич, ф-м.ф.д., проф.

Мирзаева Гулнара Саидарифовна, б.ф.д.

Пазилов Абдуваеит, б.ф.д., проф.

Рахимов Раҳим Атажанович, т.ф.д., проф.

*Рахимов Матназар Шомуротович, б.ф.д.,
проф.*

Рўзметов Бахтияр, и.ф.д., проф.

Садуллаев Азимбой, ф-м.ф.д., акад.

Салаев Санъатбек Комилович, и.ф.д., проф.

Сапарбаева Гуландам Машариповна, ф.ф.ф.д.

Сапаров Каландар Абдуллаевич, б.ф.д., проф.

Сафаров Алишер Каримджанович, б.ф.д., доц.

Сирожов Ойбек Очилович, с.ф.д., проф.

Сотипов Гойипназар, қ/х.ф.д., проф.

*Тожибаев Комилжон Шаробитдинович,
б.ф.д., академик*

Холлиев Аскар Эргашевич, б.ф.д., проф.

Холматов Бахтиёр Рустамович, б.ф.д.

Чўпонов Отаназар Отожонович, ф.ф.д., доц.

Шакарбоев Эркин Бердикулович, б.ф.д., проф.

Эрматова Жамила Исмаиловна, ф.ф.н., доц.

Эшчанов Рузумбой Абдуллаевич, б.ф.д., доц.

Ўразбоев Ғайрат Ўразалиевич, ф-м.ф.д.

Ўрозбоев Абдулла Дурдиевич, ф.ф.д.

Ҳажиева Мақсуда Султоновна, фал.ф.д.

Ҳасанов Шодлик Бекпўлатович, к.ф.н., к.и.х.

Худайберганаева Дурдона Сидиқовна, ф.ф.д.

Хоразм Маъмун академияси ахборотномаси: илмий журнал.-№3/4 (99), Хоразм Маъмун академияси, 2023 й. – 238 б. – Босма нашрнинг электрон варианты - <http://mamun.uz/uz/page/56>

ISSN 2091-573 X

Муассис: Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси минтақавий бўлими – Хоразм Маъмун академияси

МУНДАРИЖА
ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Akhmedov U. Linguistic interpretations of semantic derivation	5
Bahodirova F.B. Til va nutq buzilishlarida neyrolingvistikaning roli	8
Begizova M. Implementing pair work in efl classroom	11
Bekmurodova I., Shamsiddinov B. Javlon Jovliyevning “Qo‘rqma” romanida psixologizm prinsiplari	14
Boltayeva G.Sh. O‘zbek va fors-tojik adabiyotida muxammas janri taraqqiyoti	16
Djumaniyazova Z.N. Ingliz va o‘zbek xalq maqollarida ayol obrazining ifodalanishi	19
Ganiyeva Sh.A. Frazelogik birliklarda shartlanganlik munosabati	21
Ibragimov N. The role of bilingualism in the development of social sciences	24
Igamuratova D.Ch. “Gapiruvchi” ismlar tarjimasida borasida ayrim mulohazalar	26
Jabbarova L. Oliy ta’lim muassasalari talabalarining fonetik kompetentsiyalarini oshirishning ahamiyati	30
Jalilova L.J., Nematova R. Rey Bredberining «Farengeyt bo‘yicha 451 daraja» asarida ijodkor va ijod psixologiyasi	32
Jalilova L.J., Salimova D.H. Analysis of the methods of using satire in the works of Said Ahmed's “Qoplon,” and George Orwell's “Animal farm”	37
Jamolova Z.N. Adabiy obzorga xos poetik xususiyatlar	40
Khodjaeva D., Eshpulatova M.M. Comparative analysis of introductory words in Uzbek, English and Russian languages	43
Madjidova R.U., Khusanov E.D. Ingliz adabiy tili va unda dialektizmlarning xususiyatlari	46
Mahmudova N. Sodda gapning murakkablashuvi xususida	49
Mamadaliyeva S.A., Vardiyashvili G.A. Adabiy -tanqidiy maktubning genezisi	51
Mamatova D.M. Xitoy tilida ta’ m bildiruvchi sifatlar diskursi	53
Mamirbaeva D.Dj., Jumamuratova D. The Importance of Project-based tasks in Developing Pedagogical Discourse Analysis	57
Masharipova V.S. Asar qahramonlarning imijlarini tavsiflashning no verbal usullari	60
Nematova N.A. Konnotatsiyani lingvokulturologiyada aniqlash muammosi	63
Niyazmetova D., Kazakova N.D. The usage-based theory of language acquisition	67
Novik K.P. English and russian proverbs in the pragmalingvocultural aspect	70
Qobilova N.S., Ollomurodov A.O. O‘zbek va ingliz tilidagi konseptual metaforalar tarjimasining qiyosiy tahlili	73
Qodirova N. “Olami sibyon” – “tarjumon” ilovasi	77
Rahmatova M.M., G‘aniyeva N.G’. XX -XXI asr Amerika she’riyati tendensiyalari	80
Rajabov A.U. O‘zbek zamonaviy adabiyoti rivojlanish bosqichlari	82
Rajabov A.U. O‘zbek zamonaviy adabiyoti taraqqiyoti	86
Rakhmatova M.M., Botirova N.F. Poetic voice of Alma Luz Villanueva’s “Mother, may i?”	89
Ribinskaya E. G. Analysis of slang as a subsystem of language	92
Rustamova Sh.A. Nutqiy kalimalarining tarjima qilinishi: lingvistik tahlil	94
Ruziyeva N.Z. Evfemizm va sinonimiya munosabati xususida	97
Safarova F.N. Derivation of gastronomy terms in english and uzbek languages	99
Safarova M.Z. Buxoro viloyati hududidagi etnotoponimlarning grammatik tuzulishi xususida	102
Saidova Z.Kh. Lexico-semantic classification of phraseological units and their relation to the lexical layer	105
Samandarova G.I. Sohaga oid lingvistik terminologiya tahlil qilish tushunchasi	108
Samandarova L.S. Erkin Samandar romanlarida mif, afsona va rivoyatlarning o‘rni	110
Samandarova S.F. George Orwell and his place in the development of new journalism – a new trend in literature	113

Saydakhmatova H.I. Zamonaviy kognitiv lingvistikada kontsept tushunchasi va unga aloqador hodisalar	115
Sobirova M.J. Terminologik tezauruslar dolzarbligi va ularning lingvistik ontologiya uchun ahamiyati	118
Sultanova D., Rajabboyeva F. Problems of translating phraseological units from uzbek to English	120
To'yboyeva Sh.R. Ajratilgan bo'lakli gaplarda binar konstruksiyaning ifodalanishi	123
Umarova Z. X. Lingocultural peculiarities of terms related to tourism	126
Xajjeva D.A. Zamonaviy o'zbek she'riyati va folklor munosabati xususida	128
Xakimbayeva O.K. Ayol va erkaklarning ijtimoiy va fiziologik xususiyatlarini aks ettiruvchi konseptual qatlamlar	131
Xalilova D.J. O'zbek detektiv nasrida jinoyat va jazo muammosi hamda syujet sxemasi	133
Xamidova M., Abdulloeva N. O'zbek rus va fransuz tillarida "minnatdorchilik" kategoriyasi	138
Xamidova S.N. Kognitivlik va uning lisoniy kategoriyalarda ifodalanishi	141
Xasanova G.Sh. Alisher Ibodinov qissalarida davr va qahramon masalasi	143
Xodjayeva D.I., Bozorova M.A. Noverbal muloqot va uning tamoyillari	146
Xo'jaeva G.S. Lingvistik atamalar va lingvistik lug'atlar tahlili	149
Алланазарова С.Х. Ономастикада атоқли отларни ўрганишнинг асосий терминологияси	151
Аширматова М.Ж., Бурхонова Г.М. Қишлоқ хўжалиги терминларининг ўзбек ва рус тилларида тезаурусини яратишни такомиллаштириш	153
Бердимуратова Л.Д. Қизилқум худудидаги гидронимлар	156
Бухарова М.Х. Тил ижтимоий функциясининг илмий асоси	159
Гулматова М. Монография жанри илмий алоқа воситаси сифатида	161
Даниева М.Дж. Луғавий бирликлар ўртасида семантик мослашув масалалари	163
Джаббарова М.Г. Фразеологический пласт и область его изучения	166
Жаббарова Ю.Х. Лингвомаданиятшуносликда концепт тушунчаси	168
Жомардова Д.Қ. Тиббиёт реклама матнларида апеллятив лексика	170
Жумаев Р.Х. Садриддин Айний асарларида туркий-ўзбекча қатламга мансуб топонимлар	173
Жумаева Ш.Ш. Ойбекнинг "Навой" асарида реалиялар ва уларнинг инглизча таржимада берилиши	176
Ибратов Б.Б. Оламнинг ономастик манзарасида исм-шарифларнинг ўрганилиши	179
Икромова Н. Психоллингвистика как раздел науки переводоведение	181
Казаков И.Р. Фразеологияда миллий-маданий хусусиятлар ифодаси	185
Қулмаматов О.А. Аскияда кулги уйғотувчи воситалар	190
Матқулиева М.Ф. "Шахриёр" достони сюжетининг шаклланишида тотемистик тасаввурлар ва мифларнинг таъсири	194
Попов Д.В. Проблемы ментальности и ее отражение в языке	197
Ражабова Д. Инглиз адабиётида тарихий роман генезиси	200
Расулов З.И., Акрамова М.Б. Речевая компрессия в синхронном переводе	203
Раупова М.Н. Таржима трансформациялари	206
Рузиева Н.З. Эвфемизм ва фразеологизмлар муносабати	213
Рузимбаев Х.С. Экзотическая лексика в романе Ю.Домбровского «Факультет ненужных вещей»	216
Салаева Г.Ф. Айрим инглизча ўзлашмалар ҳақида	218
Сафаров Ф. Ўзбек адабий тили қурилишининг бош хусусияти	220
Чоракулова Д.З. Ойконимия ва унинг хусусиятлари	223
Шарипова М.К. Роль и место СМИ в кодификации аббревиатур	227
Эльманова М.Т. Проблемы социальной мобильности в романах Джойс Кэрролл Оутс	231
Эрназарова Н.Х. Инглиз тилида нутқ турлари	233

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abdullayev Sh. Tarjima asarlarida frazeologizmlar semantikasi: Filol. fan. nomz.... diss. avtoref. – T., 2006. – B. 21;
2. Aznaurova E. Ikki til osha (Shekspir asarlarining bizdagi tarjimalari) //Tarjima san'ati. – 1973. –B.240;
3. Baqoyeva M. Angliya, AQSh adabiyotidan o'zbek tiliga she'riy tarjima va qiyosiy she'rshunoslik muammolari: Filol. fan. dok.... diss. – T., 2004. – B. 314;
4. Vladimirova N. Milliylikni tarjimada ak ettirish muammosi. Tarjima san'ati. T., 1973,– B. 153;
5. G'ulomova D. Tarjimada obraz va harakterni qayta yaratish muammosi // Tarjima san'ati. – 1973. – 234-249 b; Musayev Q. Ingliz tilidan tarjima qilishning bir xususiyati //Tarjima san'ati.–1973.–B.390;
6. Doniyorov R. Badiiy tarjimada milliy xususiyatlarni aks ettirish masalasiga doir. O'zbek tili va adabiyoti masalalari. 1962. №3-5.;
7. Ibrohimova Sh. Odil Yoqubov romanlaridagi milliylikning turkcha tarjimalarda aks etishi. Filol. fan. nomz... diss.–T., 2010.– B. 129;
8. Iminov A. Tarjima va leksik imkoniyatlar//Tarjima san'ati. – 1973.–263-274 b;
9. Isaqova Sh. Badiiy tarjimada milliylik va tarixiylikning aks ettirilishi. (Oybekning “Navoiy” romanining fransuzcha tarjimalari misolida): Filol. fan. nomz.... diss. – T., 2004.–B.202;
10. Musayev Q. Ingliz tilidan o'zbek tiliga badiiy tarjimaning stilistik masalalari: Filol. fan. nomz...diss.– Samarqand, 1967.– B.140;
11. Shirinova R. X. Diniy xos so'zlarni badiiy tarjimada qayta yaratishning ayrim tamoyillari. (Fransuz adabiyotining o'zbek tilidagi tarjimalari misolida): Filol. fan. nomz.... diss. avtoref. – T., 2002. – B.122;
12. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. Изд.2, -М., 1986
13. Комиссаров В.Н. Слово о переводе. М, 1973

UO`K 81`373.49

EVFEMIZM VA SINONIMIYA MUNOSABATI XUSUSIDA

N.Z.Ruziyeva, mustaqil tadqiqotchi, Buxoro davlat universiteti, Buxoro

Annotatsiya. Maqolada nutqni go'zallashtirishga o'zining ulkan hissasini qo'shuvchi, nutqni yumshatuvchi, “pardalovchi” so'zlar, ya'ni evfemizmlar haqida bo'lib, evfemizmlarning til leksik qatlamida sinonimlar bilan o'zaro munosabati tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: evfemizmlar, evfemizasiya, sinonimlar, giperonim, giponim.

Аннотация. В статье речь идет о словах, смягчающих и “вуалирующих” речь, об эвфемизмах, вносящих свой огромный вклад в украшение речи, также анализируется взаимосвязь эвфемизмов с синонимами в лексическом слое языка.

Ключевые слова: эвфемизмы, эвфемизмы, синонимы, гиперонимы, гипонимы.

Abstract. The article deals with words that soften and “veil” speech, about euphemisms that make a huge contribution to the decoration of speech, also analyzes the relationship of euphemisms with synonyms in the lexical layer of the language.

Keywords: euphemisms, euphemisms, synonyms, hyperonyms, hyponyms.

Jamiyat va insonlar o'rtasidagi muloqotning asrlar davomida o'zgarib borishi insonlarning o'zaro muloqot qilish usullari va yo'llarini o'zgarishiga, nutqni go'zallashtirish, yumshatish shu bilan birga uni nutqiy etiket talablariga moslashtirish hodisalariga zarurat sezilib boraveradi. Shu o'rinda insoniyat muloqot vaqtida aytilishi qo'pol bo'lgan so'zlarning o'rnida estetik jihatdan muloyimlashgan birliklarni ishlatish tushunchasi paydo bo'ldi.

Evfemiya fenomeni antik davrdanoq mashxur edi. Miloddan avvalgi VI asrlarda Sitseron, Aristotel, Kvintilian kabi Rim va Yunon olimlari evfemizm tushunchasiga e'tibor qaratganlar. Evfemizm atamasi Demokrit, Gippiy, Aflotun asarlarida ham qayd etilgan.

Zamonaviy tilshunoslikda evfemizmlar va sinonimlar o'rtasida o'xshashlik va farqlar mutanosibligini tadqiq etish masalalari dolzarbligicha qolmoqda. Evfemiya hodisasi evfemistik va asl nominatsiyalarning ma'nolari o'xshashlikka asoslanga, shuning uchun ko'plab olimlar buni sinonimiyaning alohida holati deb bilishadi. Evfemiya hodisasining mohiyatini tushunish uchun biz nazariyaga murojaat qilishimiz kerak. Sinonimlar haqidagi tahlillar va mulohazalarga qaraydigan bo'lsak rus tilshunosi S.Ojegovning lug'atida: "sinonim – boshqa so'z, iboraga mos keladigan yoki unga yaqin bo'lgan so'z yoki ibora" deb ta'riflanganligini guvohi bo'lamiz [1].

An'anaga ko'ra, sinonimlarning bir nechta turlari ajratiladi: to'liq (mantiqiy) sinonimlar, ular hech qanday semantik farqni aniqlamaydi va har qanday kontekstda bir-birining o'rnini bosa oladigan sinonimlar hisoblanadi. To'liq sinonimiya-bu tilda juda kam uchraydigan hodisa sifatida qaraladi. Sinonimlarning ikkinchi guruhi-kontseptual yoki ideografik sinonimlardir. Ularning denotativ ma'nosida bir qancha farqlar mavjud. Bunday sinonimlarning alohida holati aloqalar giper-giponimikdir munosabatlarni bildiradi. Ushbu turdagi korrelyatsiyada umumiyroq tushunchani ifodalovchi so'z **giperonim** deb ataladi va ma'lum bir ishni bildiruvchi so'z, belgilangan obyekt yoki hodisa **giponim** deb ataladi [2]. I. M. Kobozevaning so'zlariga ko'ra, "agar ikkita so'zning ma'nolari ularning pragmatik qatlamining ekspressiv-baholovchi elementlaridan tashqari hamma narsada bir-biriga to'g'ri keladigan bo'lsa, unda ularni bog'laydigan munosabat stilistik sinonimiya deb ataladi" [3].

Sinonimlar evfemizmlar bilan denotasiya nuqtai nazaridan o'xshash ma'noga ega, ammo ma'no jihatidan farq qiladigan so'zlarni o'z saflariga kiritish orqali o'zaro bog'liqdir. Shunday qilib, salbiy so'zlar qatoridan joy olgan so'zlarni yumshatishda evfemizmlardan foydalanish joizdir. Masalan, *sack, fire, lay off, discharge, release, let go, downsize* so'zlar qatoriga e'tibor qaratilsa, ushbu sinonimik qatorning evfemistik shakli *downsize* fe'li hisoblanadi. O'zbek tilida evfemizmlarni ko'p hollarda birlik sifatida qo'llaymiz. Masalan, *prison – correction facility, poor – economically depriv.*

Ushbu maqola doirasida bizni qiziqtiradigan masala, avvalo, evfemizmlar tipologiyasida ushbu material qanday amalga oshirilishini tahlil qilish. Evfemizm, L.P.Krisinning ta'rifiga ko'ra, obyekt, xususiyat yoki harakatning boshqa bir yumshoqroq, nutqda mos keladigan ekvivalentini qo'llash demakdir. Bunda so'zlovchi dastlabki so'zning salbiy, qo'pol ma'noni keltirib chiqarishidan va so'zlovchi uni ifoda etishning yangi usulini izlashga majbur bo'ladi. N. D.

Arutyunovanning [4] so'zlariga ko'ra, nutqni ideallashtirish so'zlovchining tashqi dunyoni qadriyatlar nuqtai nazaridan qayta ko'rib chiqish natijasida hosil bo'ladi. Yangi evfemistik atamani tanlab, so'zlovchi ongli ravishda denotat sabab bo'lgan salbiy ta'sir etadigan, qo'pol eshitiladigan so'zlarni ishlatmaslikka harakat qilishidan sodir bo'ladi.

Shunday qilib, atrofdagi voqelik hodisalarini ularning idealizatsiya qilingan modeliga iloji boricha yaqinlashtirish va inson ob'ektlarni, fazilatlarini tavsiflab beradigan imtiyozlarni baholash qadriyatlar, madaniyatning eng asosiy xususiyatlari, xulq-atvorning eng yuqori ko'rsatkichlari, voqealarga asoslangan bo'ladi. Ular asosan mafkura, ijtimoiy institutlar, e'tiqodlar, ehtiyojlar bilan belgilanadi.

V. I. Karasik tilda qadriyatlarni har tomonlama tushunishga urinish sifatida dunyoning qadriyat tasviri modelini taklif etadi. Tilda dunyoning qadriyat manzarasi umuminsoniy va o'ziga xos qismlarni o'z ichiga oladi, u huquqiy, diniy, axloqiy kodlar, umumiy qabul qilingan sog'lom fikr hukmlari bilan bog'liq bo'lgan o'zaro bir bir bilan chambarchas baholash hukmlari shaklida qayta tiklanadi. Biror kishi tegishli jamoada bo'lish natijasida ma'lum bir millatga xos bo'lgan qadriyatlar haqida tasavvurga ega bo'ladi.

Dunyoning milliy qiyofasi umumiy, barqaror, xalqning ayrim vakillari obrazlarida takrorlanib turadi [5]. Bitta etnik guruh vakillarini umumiy qadriyatlar ya'ni, idrokga, aqliy xususiyatlari, qadriyatlar birlashtiradi. Mentalitet va milliy ong muammolari bilan shug'ullanadigan xorijiy tilshunoslar I. A. Sternin, R. Kohls, E. Savignon, Amerika mentalitetiga oid bo'lgan quyidagi xususiyatlarni ajratib o'tishadi: individualizm, mustaqillik va shaxsiy hayotga bo'lgan huquq (maxfiylik), imkoniyatlar tengligi, kelajakka yo'naltirish, materializm va rasionalizm, shaxsiy makon (personal space), optimizm va o'z qobiliyatlari va imkoniyatlariga ishonch [5].

Evfemizmlarni shakllantirishning eng samarali usullaridan biri bu ma'noni umumlashtirishdir, ya'ni super-radikal darajadagi kontseptsiyani namoyish qilish vositalariga murojaat qilish orqali asosiy darajadagi kontseptsiyani taqdim etish. Bunday holda, bayonotning evfemistik ta'siriga super radikal darajadagi tushunchalar xarakterli emasligi tufayli erishiladi baholash, ya'ni ushbu tushunchalarga murojaat qilish asl nominatsiyani salbiy baholashga imkon beradi.

Ma'noning umumlashtirilishi ikki xil usulda sodir bo'lishi mumkin: keng semantikaga ega bo'lgan so'z yoki berilgan tushuncha uchun to'g'ridan-to'g'ri giperonim evfemistik nominatsiya sifatida harakat qilishi mumkin. Bu ikkala holatni misollar orqali namoyon qilamiz.

She had by then been in and out of reform schools, drug treatment centres, **correctional facilities**; tutors, friends, family had given up on her.

Yuqoridagi misolda "**prison**" tushunchasi keng semantikaga ega nominatsiya – **facility** yordamida taqdim etilgan bo`lib, ushbu evfemistik almashtirishning asoslarini tushuntirish uchun biz o'ziga nisbatan salbiy munosabatni keltirib chiqaradigan asl kontseptsiyaning xususiyatlarini ajratib ko'rsatishga imkon beradigan lug'at ta'riflarini tahlil qildik. Yuqoridagi gapda prison ma'nosi aslida **to stand trial** jinoyat uchun jazo kabilarni anglatad evfemistii lekin qayta nomlash natijasida asl kontseptsiyaning ushbu xususiyatlari yo'qoladi. Lug'atlarni tahlil qilishda "**facility**" tushunchasi "**prison**" tushunchasiga qaraganda mavhumlikning yuqori darajasi bilan ajralib turishiuni ko'rish mumkin. Quyida lugatlardan misollar yordamizda ularning farqlarini anglash mumkin.

Prison – a building where people are kept as a punishment for a crime, or while they are waiting to go to court for their trial (Longman); **Facility** – something with particular function: something designed or created to provide. (Microsoft Encarta, 2006)

Xulosa qilib aytganda, yuqoridagi faktlarga asoslanib, evfemizmlarning asosiy roli qo'pol so'zlar va iboralarning yoqimsizligini "yashirish" xususiyati ko'pincha sinonimiya yordamida amalga oshiriladi degan. Bundan tashqari, evfemizmlar va sinonimlar haqida tadqiqlarga asosan, ushbu ikki leksik vosita tilning go`zallinigin va jozibadorligin oshirishda xizmat qiladi. Ularni o`rganish va tadqiq etish yaxlit bir tizim ekanligini tushunishga keng yo`l ochish bilan birgalikda uning ayrim o`rganilmagan xususiyatlarining yuzaga chiqishiga sabab bo`ladi. Bu esa insonlar o`rtasidagi nutqiy madaniyatning takomiliga bevosita katta xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка. М., 1999. С. 718
2. Кобозева И.М. Лингвистическая семантика. М., 2000. С. 101.
3. Ko`rsatilgan manba.
4. Арутюнова Н.Д. Язык и мир человека. М., 1999. С. 181.
5. Спиридовский О.В. Речи американских президентов в зеркале национальных ценностей и ориентиров // Межкультурная коммуникация и проблемы национальной идентичности: сб. науч. тр. Воронеж, 2002. С. 245.

UDK 811

DERIVATION OF GASTRONOMY TERMS IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES

F. N. Safarova, teacher, Termez State University, Termez

Annotatsiya. *Dunyoning ko'plab tillari qatori ingliz va o'zbek tillari gasronomik terminologiyasida yasama terminlar miqdorining salmog'i katta bo'ladi. Bu jihat terminlarning derivatsion xususiyatlarini tadqiq etishga alohida e'tiborni talab qiladi.*

Kalit so'zlar: *Derivatsiya, affiksatsiya, terminlar, leksik birlik, leksema, gastronomik atamalar.*

Аннотация. *Наряду со многими языками мира английский и узбекский языки имеют большое количество искусственных терминов в своей гастрономической терминологии. Этот аспект требует особого внимания к исследованию словообразовательных свойств терминов.*

Ключевые слова: *деривация, аффиксация, термины, лексическая единица, лексема, гастрономические термины.*

Abstract. *Along with many languages of the world, English and Uzbek languages have a large amount of artificial terms in their gastronomic terminology. This aspect requires special attention to the research of the derivational properties of the terms.*

Key words: *Derivation, affixation, terms, lexical unit, lexeme, gastronomic terms.*

Gastronomy is the study of the relationship between food and culture, the art of preparing and serving rich or delicate and appetizing food, the cooking styles of particular regions, and the science of good eating [1]. One who is well versed in gastronomy is called a gastronome, while a gastronomist is one who unites theory and practice in the study of gastronomy. Practical gastronomy is associated with the practice and study of the preparation, production, and service of the various foods and